

A lelkeszi munka állandó lelki-szellemi készenlétet kíván, ez az állapot csak az állandó szakmai továbbképzéssel érhető el. Az ihletés valóság fölé emelő ereje csak a folytonos készülés jutalma.

Nagy gondunk a modern és megfelelő segédanyagok hiánya. Teológiai, szászéki irodalmunk az elnyomás évei alatt, a nyilvánosság előtt való megjelenés lehetőségének hiányában, elszegényedett. Fel kellene kutatni, ki kellene adni az asztalfiókokba rejtett írásokat. És újakat kellene írni, minél többet. Ehhez azonban sokat kellene olvasni, tanulni, fordítani és írni, amire sajnos nincs idő, - legalább is nem elég. A nyugati egyházakban a lelkészeknek lehetőségük van arra, hogy minden 3-4 évben, egy fél évre megszakítsák a szolgálatot azért, hogy betervezett tanulmányaikat folytathassák és gondolataikat papírra vethessék.

Újra kellene szervezni a szászéki munkaközösségeket, melyek szászéki és szertartási szolgálatunk belső műhelyei lehetnének.

A jövőre nézve sok tervem van, szeretném ezeket a terveket valóra váltani. Szeretnék minél többet törleszteni abból: az adósságból, amellyel egyháznak tartozom.

Dr. REND ARANKA

A TERMÉSZETGYÓGYÁSZAT SIKERÉNEK LÉLEKTANI HÁTTERE

Az angol Királyi Orvosi Társaság 1993-ban döntést hozott arról, hogy a természetgyógyászat tárgyait (akupunktúra, gyógyfüvesség, fürdőterápia, homeopátia stb.) ezentúl oktatni fogják az orvosi egyetemeken. Ez a döntés mindenkit, még az orvosok többségét is meglepte, annak ellenére, hogy például a gyógyfüvesség és az akupunktúra már elég régóta szép eredményekkel dicsekedhetett az orvoslásban.

A döntés háttere nem ezeknek a gyógyászati módszereknek ismeretelméleti fejlődése volt, hanem egyszerűen gazdaságossági megfontolás. Eszerint az orvoshoz járó betegek száma csökken, szemben a természetgyógyászok pacienseinek számával. Ez azt is jelenti, hogy a betegek még pénzt sem kímélnek azért, hogy a biztosító társaságok által sokszor el sem ismert gyógyítást kapják meg, szemben az ingyenes, tudományos alapon álló állami egészségüggyel.¹

Így az orvosok rákényszerültek arra, hogy felülvizsgálják korábbi - kissé gőgös - álláspontjukat, amivel hosszú ideig nem vették figyelembe ezeket az ún. "mágikus medicina" körébe utalt tárgyköröket, mivel betegeik elpártolásának arányában csökkent a jövedelmük. Próbálták elemezni a természetgyógyászat nagy népszerűségének és tagadhatatlan eredményeinek okát. Ezek többfélék.

Elsősorban létezik bizonyos elégedetlenség az emberek nagy részéről az orvostudománnyal szemben, mivel, rendkívüli fejlődése dacára, nem gyógyít meg nagyon sok betegséget. Jelenleg az ismertebb betegségeknek alig több mint a felét sikerül meggyógyítani, a többiekben csak részeredmények érhetők el mindössze, esetleg csak a fájdalmat lehet csillapítani. Meg lehet-e akadályozni ezeket az embereket, hogy egészségük és életük érdekében természetgyógyásznál is próbálkozzanak? Hogy nincs még tudományos magyarázat, amivel hatásukat megérthessük? Logikusan feltételezhetjük, hogy mindazon jelenségek, amelyeknek ma még nem ismerjük a lényegét, holnapra már ne jelentsenek problémát ilyen szempontból és elfoglalják helyüket a hivatalos gyógyításban is (például máris kezd némi tudományos magyarázat felsejleni a homeopátia és az akupunktúra esetében.)²

A másik ok, amely miatt ezek az ún. "áltudományok" elszaporodhattak, az szintén a hivatalos orvostudomány sajátos fejlődésével magyarázható. Senki sem tagadhatja, hogy a hagyományos, tudományos vagy akadémikus orvostudomány rendkívüli eredményeket ért el a gyógyítás és megelőzés terén. Bármilyen összehasonlítás - egészségünket illetően - az elmúlt századokkal világosan bizonyítja azt a hatalmas fejlődést, amelyet az orvostudomány elért. A gyógyítás diadalútjáról szokás beszélni.

E minden képzeletet felülmúló fejlődés sajnálatos mellékhatása lett, hogy az orvostudomány a technika fejlődésével és az elméleti alapok tudományos kiépítésével párhuzamosan egyre jobban eltávolodott az ember lelki igényeitől. Az embert úgy kezeli, mint egy automatát, amelybe, ha valahol bedobnak valamit, a másik oldalon megbízhatóan kiesik valami. Vagyis kialakult a "iatrotechnikai betegségfelfogás" (Rothschuch), amely az ember testét és lelkét is a saját személyétől független gépezetnek tekinti, és ennek megjavítása következképpen technikai probléma. Ez téves felfogás, az ember nem gép, és az egészségért folytatott küzdelem sohasem arathat végső győzelmet. Az emberek a jövőben is meg fognak halni, esetleg más betegségekben.³

A iatrotechnikai betegségfelfogást tulajdonképpen az orvosi szakma egzakt tudománnyá válása segítette elő, ahol a komputeres betegségmegállapítás teret hódított az intuícióval, ösztönös megérzéssel szemben. Amit nem lehet bizonyítani, az nincs is, tehát csak az létezik, ami bizonyítható, ez a szemlélet árad a laboratóriumok világából.⁴

Az orvosok társadalmi rangja a múlt században erősödött meg. Korábban nem volt magas társadalmi megbecsülésük, mindez legfeljebb egy-egy kivételesebb képességű gyógyítónak járt ki, nem a szakma egészének. Az egyre magasabb szintű oktatás során halmozódó ismeretanyag, kutatásaik, felfedezéseik (például a fertőző betegségek kórokozóinak, majd leküzdésüknek felfedezése, a csodálatos gyógyszerek, a röntgensugarak alkalmazása, a sebészet minden képzetdús előrelátást felülmúló fejlődése stb.) tudományos rangra emelték őket. De tény az, hogy ezzel párhuzamosan meg tudták tartani a közgondolkodásban mágikus szerepüket is, ami az orvosi ténykedés klasszikus álmásainak szigorú betartásával volt részben magyarázható.⁵

A hagyományos orvosi munka a következő szakaszokon megy át:
- a panaszok felvétele

- a vizsgálat és kórisme megállapítása
- javaslatok és kezelés.

A beteget orvoshoz fordulásakor számtalan kérdés gyötri: "Mi a baja?", "Mi lesz vele?" A "hivatalos" módszer ilyenkor az, hogy az orvos tudásának és lelkiismeretének megfelelően kikérdezi. Rájöttek azonban arra, hogy ez nem elég, előtérbe került a beteg kötetlen előadásának, elmondásának igénye, a beteg *meghallgatása*. Célszerűnek látszott, hogy a betegnek megengedjék, hogy szabadon elmondhassa mindazt, amit "magával hozott". Ennek során aggodalmak, fantáziaképek, félelmek kerülnek felszínre, s töméredek feszültség vezetődik így le, és a beteg megkönnyebbül. A jó meghallgatás tehát már önmagában véve is jótékonyan hat, és kedvezően befolyásolja az orvos-beteg kapcsolatot.⁶

A mindennapi életben a betegek kifejezései is bizonyítják a meghallgatás igényét. Ennek hiányáról vall az ismert panasz: "Meg sem hallgatott." Rendszerint akkor van szó erről, ha "csak" kikérdezték. Máskor a vád nagyobb: "Meg sem vizsgált." A betegek ilyenkor a levetköztetést hiányolhatják, vagy a gépi, laboratóriumi vizsgálatokat, de az igazi ok általában a személyükkel való elégtelen foglalkozás.

Meghallgatás közben, majd a vizsgálat során az orvos számára kirajzolódik a körkép. Fogalmait az orvos a modern tudomány ismeretanyagából méri, s az általa formált elgondolás a *iatrogén betegség* (iatrosz = orvos gör.). Az orvos által alkotott objektív képpel szemben áll a beteg szubjektív képe, az *autogén betegség*, ahogyan baja forrását ő maga látja, mert az orvosi vizsgálat mellett a beteg is vizsgálhatja saját magát, és érzései, élményei, tapasztalatai alapján megvan a képe a saját bajáról. Panaszait is ennek megfelelően adja elő. A legtöbb összeütközés, megnemértés orvos és beteg között azért van, mert a bizarr elképzelések, laikus elmondások nem felelnek meg az orvos betegségről való ismereteinek, a iatrogén betegségképnek. Ezért a lélektanilag képzett orvos, ezt felismerve, több eredményt érhet el betege kezelésében, ha a beteg által "felkínált" tüneteket megérti, így megfelelő kapcsolat, "egyezség" alakulhat ki orvos és betege között. Az igazi diagnózisban, kórismében az autogén és iatrogén körkép egyaránt benne van. Ez az ember betegségének, de egyben egész személyiségének átfogását jelenti. A cél tehát megismerni *mindazt*, amiben a beteg szenved, s amiben segítségünket kéri és várja - ez az igazi diagnózis.⁷

Ezután következik a diagnózis közlése, amely félelmet, pánikot, sőt öngyilkosságot is okozhat. Ezt megelőzendő, lehetőség szerint célszerű a beteg nyelvén, színvonalán, szakkifejezések kerülésével közérthetően beszélni. Ahogy az orvosnak meg kell értenie, hogy a beteg által használt szavaknak mi az igazi értelmük, hasonlóképpen ügyelnie kell az általa elmondott szavaknak a betegre kifejtett hatására is. Hogyan érti a beteg a szavait; mennyiben ferdít-heti el? Aggodalmi, érzései mennyiben befolyásolják?

Mindezek után következik a kezelés. A jó orvos-beteg kapcsolat ebben is alapvető. Bálint Mihály magyar származású londoni pszichiáter szellemes megállapítása szerint *az orvos maga is gyógyszer*. Harmóniája, derűje, kultúráltsága, egyéni sajátosságai mind a gyógyító hatás tényezői.

Sokszor azonban nem az orvosban személyesen, hanem az általa megtestesített ideálban bíznak a betegek. Ezt megalapozza a hosszú egyetemi végzettségnek kijáró elismerés, a gyermekkor tapasztalatai (pl. a gyermek betegsége esetén a szülők áhítatosan várják a mindenható orvos látogatását, és utasításait megkülönböztetett tisztelettel tartják be), s fenntartja a társadalmi hierarchiában megnyilvánuló szerepértéke, lévén az egyik legmagasabb presztízsű foglalkozás ez.⁸

A fentebb leírtak lennének tehát az ideális orvos-beteg kapcsolat jellemzői.

Az elmúlt évtizedekben azonban mindebben lényeges változások álltak be. Az orvostudomány nagyméretű technikai fejlődése és a laboratóriumi vizsgálatok gombamódra való elszaporodása következtében az orvos már nem bízta, nem bízhatja magát saját intuíciójára, a diagnózist lépésről lépésre, tudományos megalapozottsággal kell felépítenie, mindennek nyoma kell maradjon a kórlapban, feljegyzéseiben, mert a maguk módján szintén művelt és elég sok tudományos ismerettel rendelkező betegek a kezelés sikertelensége esetén feljelenthetik az orvost, így ennek fel kell készülnie, hogy bármelyik pillanatban felelnie kell akár a törvény előtt is, hogy az általa felállított diagnózis és kezelés a legkorszerűbb tudományos ismeretek alapján történt.

Az időtényező is nagyon meghatározó. Az emberek, egyre igényesebbé válásával, apróbb tünetekkel is - nagyon helyesen - orvoshoz fordulnak. Így, habár az orvosok száma eléggé megnőtt, mégis nehezen tudnak lépést tartani az egyre növekvő betegforgalom követelményeivel. Egy-egy betegre mind kevesebb idő jut, ami a velük való beszélgetést illeti, a diagnózis felállításában úgyszólván a legnagyobb szerepe a szakvizsgálatoknak és a laboratóriumnak jut. Az orvos ennek következtében egyre inkább elidegenedik a betegtől, a körzeti orvoson kívül maholnap a beteg alig találkozik az orvossal. A beteg vagy magát annak érző ember nem juthat rögtön kezeléshez amikor úgy véli, hogy szüksége lenne rá, ugyanis nagyon sok esetben csak előjegyzés alapján, néhány nap, vagy 1-2 hét után kerülhet a szakorvos rendelőjébe, addig bürokratikus ide-oda küldözgetéssel telik az idő. Márpedig legtöbbjüknek azonnali megnyugtatóra lenne szüksége, hiszen tünetei riadtságot, félelmet okoznak. Ebben az állapotban gyakorta az a legfontosabb, hogy minél előbb megnyugtató választ kapjon aggodalmaira. A modern orvos ritkán ad százszázalékos megnyugtatót. Tudományának határait jól ismerve inkább esélyekről beszél.

Mi történik, ha a beteg természetgyógyászokhoz fordul? Ezek rögtön átveszik a helyzet feletti kontrollt. E rendelőkbe betérve, a beteget azonnal körülveszik a korábban említett terápiás mozzanatokkal. Rögtön fogadják, vagy egy keveset sorba kell állni, ami szintén a terápiás hatást fogja elősegíteni. Utána jön a figyelmes meghallgatás, ezt nem hosszasan, de koncentrált figyelemmel teszik. Ez a koncentrált figyelő magatartás nem túl bonyolult, ám nagyon különbözik az unott kérdeztől. Ezt követi a diagnosztikai és vizsgálati szakasz, amelyben a beteg nem egy bonyolult, érthetetlen latin diagnózist, hanem egy egyszerű, közérthető magyarázatot kap. Még ha nem is igaz ez a magyarázat, még ha túl egyszerűsített is, akkor is, azért, hogy a beteg valamit megért panaszainak hátteréből, kimondatlan félelmei jelentősen csökkennek.

Megvan a baj oka, s akkor talán a kezelés már a kisebbik gond. A kezelésben vagy logika, vagy valamiféle misztika fog érvényesülni. Logikus: ha a hátam fáj, akkor arra kapok masszírozást, azzal foglalkoznak, ami fáj. A misztikusabb kezelések más módon érvényesítik megnyugtató hatásukat. Az akupunktúra, a reflexológia egészen más helyen avatkozik be, mint ahol a panasz létezik. De azt a diagnózis után teszi, tehát biztosan nem véletlenül ott ahol. Szó esik mindenféle "erővonalakról", "energiacsatornákról", amelyek a beteg mágikus elvárását beteljesítik.⁹ A betegnek, aki kezelőjére fel szeretne nézni, tisztelni szeretné, ez megkönnyíti, hogy higgyen a sikerben, hogy intimszféráját feltárja az idegennek. Emlékezzünk a gyerek-szülő szerepre. A gyerek is feltétel nélkül elfogad bármit szüleitől, hiszen tudja, hogy azok az ő érdekeit szolgálják. Ezt a hitet, ösbizalmat transzponálja a beteg kezelőjére, ha az alkalmas arra, hogy viselje ezt a szerepet. A természetgyógyászok többnyire kiválóan megfelelnek ennek az elvárásnak, mivel hitük a módszerükben, amivel azonosulnak, predesztinálja erre őket. Ebből a magatartásból sugárzik a hitelenség, az önbizalom, ezt megkérdőjelezni nem lehet. Amit meg lehetne kérdőjelezni, az a természetgyógyász tudásának tudományos háttere, ehhez azonban a betegek nagytöbbsége nem tud eleget, vagy legalábbis nem annyit, hogy eredményesen felvegye a kesztyűt. De nem teszi ezt meg már csak azért sem, mert előzetes motivációja nem az, hogy megkérdőjelezze a módszert, hanem az, hogy gyógyuljon tőle, vagyis hogy higgyen benne.¹⁰

A hagyományos orvos-beteg találkozási modellben az orvos, eltérően a természetgyógyásztól, ritkán hártja a betegség vagy akár a kezelés sikeressége miatti felelősséget a betegre, hanem inkább a gyógyszerekre, kezelési módszerekre. A természetgyógyászati kezelésbevétel során a felelősség elosztása inkább hasonlít a gyermek-szülő mintájára: a tünetekért a beteg felelős (életmódja, szokásai, táplálkozása miatt, esetleg azért, mert az ágya rossz helyen áll a szobában, s e miatt káros sugarak érik), majd ezzel egy időben, mint fensőbbeséges szülőfigura lép fel, aki majd önzetlen gondoskodásával megpróbálja helyrehozni a "hanyag gyermek" által okozott károkat. Bármilyen hihetetlen, a megriadt, féltő, elbizonytalanodott ember regresszív állapotban szívesebben veszi ez utóbbi szerepfelosztást, még akkor is, ha neki is kell részfelelősséget vállalnia. Elismer ő bármit, csak segítsenek rajta, csak nyugtassák meg és vegyék kezelésbe minél előbb.

E kezelések többnyire nem ártalmasak. A gyógyszerekről viszont egyre-másra derülnek ki káros mellékhatások, kellemetlen utóhatások. A hagyományos orvosi kezelés sokszor kellemetlen, fájdalmas, míg a természetgyógyászok módszerei többnyire nem ilyenek. Legtöbbjük alatt a betegnek pihennie kell, ellazultan átadnia magát a kezelésnek. Természetes tehát, hogyha lehet választani, akkor a legtöbben először inkább választanak olyan kezelést, "ami nem fog fájni."

A legfontosabb tanulság azonban az, hogy nem szabad a beteget magára hagyni betegsége miatti szorongásos állapotában, biztonságérzetének romjai között. A beteg embernek ugyanis nagyobb szüksége van támaszra, mint az egészségesnek, és sajnos a beteg személlyel kevésbé állnak szóba az átlagemberek, mint az egészségessel. Talán, mert nem értenek a betegségéhez, és a problémák elől a legtöbb ember ösztönösen menekül. Nem is épült be igazán

kultúránkba a megértő, együttérző, segíteni kész attitűd. Az egészségügyi szakemberek pedig szintén nem hallgatják sokáig a panaszkodót. Az ő fejükben rögtön rövidebbre zár a diagnosztikus irányvonal, s ha tudják, mi a beteg baja, akkor elejét veszik a további panaszoknak, mondván: koncentráljunk a kezelésre. Adósok maradnak azonban a megnyugtatóssal. Különösen amikor krónikus betegségekről van szó. Ez esetben a beteg és az orvos számára is tisztázott a diagnózis, s az is, hogy a kezelés csak átmeneti enyhülést hozhat. Nem igazán siker-terület az orvosok számára a krónikus betegségek kezelése, hiszen az erőfeszítések dacára a tünetek, fájdalmak visszatérnek. Ez mind az orvos, mind a beteg szemében sikertelenségnek, hibának tűnhet. Nem véletlen, hogy a legtöbb természetgyógyászati módszer ezeket a betegségeket veszi célba: az ízületi gyulladást, a krónikus fájdalmakat, allergiát, fejfájást, bőrbetegségeket, alvászavar - és amint már szó volt róla -, sokszor eredményesen.

Mindezzel szemben a hagyományos orvos mit tud kínálni? Gyógyszert, receptre. Nem ad azonnali segítséget például a krónikus betegségekre, nem ad kielégítő magyarázatot, nem vállalja felelősséggel a kezelés sikerét, magatartásából legtöbbször nem sugárzik át a bizalom saját szakmájában. Következésképpen a magánrendelőkben dolgozó orvosok, ha meg akarnak élni, el kell sajátítsák a megfelelő magatartást.

Végezetül kötelességünk kihangsúlyozni a természetgyógyászat lehetséges veszélyeit is:

1. Előfordulhat, hogy alkalmazásával a hagyományos orvoslás egy hatásos, kipróbált beavatkozását késleltetik, amely a beteg életébe kerülhet. Például hidroterápia alkalmazása aktív tüdőtuberkulózisban, vagy gyógyfüves kezelés akut, fertőző sárgaság súlyos formájában;

2. Egyes természetgyógyászati eljárásoknak is lehetnek mellékhatásai (mérgezők gyógyfüvekkel, a betegség súlyosbítása nem megfelelő beavatkozásokkal);

3. A természetgyógyászat kereskedelmi célokra való felhasználása lelkiismeretlen sarlatánok kezében;

4. Nagyon sokszor fennáll az a lehetőség, hogy a betegekben nem reális reményeket ébresztenek. Így a rákbetegségben fordul elő gyakran, hogy egyes természetgyógyászati módszerek bűvöletében késlekedik a bizonyítottan hatásos sebészeti vagy gyógyszeres kezelés bevezetése a közismert szomorú eredménnyel.

Sajnos ezek miatt a potenciális, de nagyon gyakran előforduló veszélyek miatt kell eléggé kritikusan szemlélni a természetgyógyászat térhódítását nálunk is.

Jegyzetek

¹ Haraszi L.: *Helyet az áltudományoknak?* In: *Lege artis medicinae*, 1993. okt. 27. (970-972);

² Voiculescu, M.: *Medicina complementară. Poziția actuală și perspective.* Viața Med. 1986. apr. 4. 145-148;

³ Gárdai M.: *Medikalizáció és etika.* Orv. Hetil., 1994. febr. 6. 305-307;

- ⁴ Lewith, C.: *Why Do People Seek Treatment by Alternative Medicine?* Brit. Med. J., 1985. 290, 28-29;
- ⁵ Smith, T.: *Alternative medicine*, Brit. Med. J., 1983, 287, 307;
- ⁶ Hárdi I.: *Pszichológia a betegágyánál*. Med. Budapest, 1972, 35-41; 105-9;
- ⁷ Athanasiu, A.: *Elemente de psihologie med*. Ed. Med. Buc. 1983, 106-112;
- ⁸ Haraszti L.: *i.m.* 971;
- ⁹ Szepes Mária: *A mindennapi élet mágiája*. Vízöntő. 1989;
- ¹⁰ Haraszti L.: *i. m.* 972;

BERECZKI ANDRÁS

50 ÉVES AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETE

Az Egyesült Nemzetek Szervezete - ENSZ - 50 éves fennállását tagállamainak képviselői, elsősorban államfők, New-Yorkban 1995. október 24-én ünnepelték.

Az ENSZ a II. világháború idején, hosszú és bonyolult előzetes tárgyalások eredményeként született meg. Létrehozásának érdekében elsősorban az Amerikai Egyesült Államok akkori elnöke Franklin Delano Roosevelttel harcolt kitartóan.

Az ENSZ elődjének a két világháború között Genfben székelő Népszövetséget tekinthetjük. E szervezet létrehozásának kezdeményezése terén különös érdeme volt Woodrow Wilsonnak, az Amerikai Egyesült Államok akkori elnökének, aki a kongresszushoz intézett 1918. január 8-i üzenetében többek között azt is leszögezte, hogy meg kell teremteni a népek általános szövetségét. Külön szerződésnek kell gondoskodnia arról, hogy a nagy- és kis-államok politikai függetlenségét és sérthetlenségét kölcsönös jótállás által biztosítsák.

Wilson elnök kezdeményezésének folytatásaként 1919-ben az első világháború győztes hatalmai, elsősorban Franciaország és Anglia a "Nemzetek Szövetsége", számunkra ismertebb "Genfi Népszövetség" néven olyan nemzetközi szervezetet hoztak létre, amelynek elsősorban a kollektív biztonságot kellett volna megteremtenie. Ezért legfontosabb feladatuként szerepelt az a kívánság, hogy a győztes hatalmak megvédjék magukat a háború veszteségeinek "revíziós" törekvéseitől, valamint az 1917-es októberi forradalom révén keletkezett "bolsevik Oroszország anarchiájától". A létrehozott szervezetnek mindenkor képesnek kellett volna lennie, hogy kielégítő módon oldja meg a világ különböző pontjain felmerült viszályokat, mielőtt még az ellenségesen szembenálló felek között háború robbanna ki. A Genfi Népszövetség első és legfontosabb feladata tehát mindenekelőtt a háború után kialakult "Status quo" megőrzése és biztosítása kellett volna legyen.